

Bir e-Türkiye Masalı

*Doç. Dr. Mustafa AKGÜL
Bilkent Üniversitesi*

1970 yılında ODTÜ İnşaat Bölümü'nü bitiren Akgül,
1974 yılında aynı üniversiteden matematik yüksek lisansını aldı.
1981 yılında Waterloo Üniversitesi'nde doktorasını yaptı.
North Carolina State Üniversitesi'nde misafir
öğretim üyesi de yapan Dr. Akgül,
1987 yılından bu yana Bilkent Üniversitesi
Endüstri Mühendisliği Bölümü'nde öğretim üyesi.
Türkiye'de INET-TR konferanslarını başlatan Akgül,
İnternet Üst Kurulu Üyesi, Kamu-net Teknik Kurulu Kurul Üyesi,
İnternet Teknolojileri Derneği Başkanı,
İnternet Vakfı Kurucu Üyesi, Linux Kullanıcıları Derneği Başkanı
ve Türkiye Bilişim Derneği Yönetim Kurulu Üyesi olarak çalışmalarını sürdürüyor.
Kamu-net Konferansı, Akademik Bilişim Konferansları
ve İnternet Haftası etkinliklerini örgütleyenler arasında.

Ülkemiz Türkiye, iç dinamiklerini yitirmiş, entellektüel ve etik liderlikten yoksun, globalleşen dünyanın etkili güçlerinin yönlendirmesi ile kurtuluşa giden yolu bulmaya çabalayan bir görüntü çiziyor. Bu pek de sevindirici olmıyan süreç internet politikalarında da kendini gösteriyor. Ben gelişmeleri, mekanizma ve süreçleri, doğru dürüst algılayamıyorum. Bu nedenle masal nitelemesini kullanıyorum.

Avrupa, Web'in keşfedildiği yer. Avrupa, 1994 Bangemann Raporu ile internet teknolojilerini kullanmak ve günlük yaşama uyarlamakta ciddi bir başlangıç yaptı. Ama, orta ve güney Avrupa'nın telekom tekelleri nedeniyle, internette önemli ölçüde geri kaldı. 1999 aralığında Helsinki'de, Türkiye'yi adaylık listesine eklerken, e-Avrupa girişimini başlattı. E-Avrupa, "İnternet ve Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmenin", sanayi toplumundan daha önemli bir değişimi temsil ettiğini tespitinden hareketle Avrupa'yı, bu teknolojilerle dünyadaki konumunu sağlamlaştırmaya yönelik siyasal bir girişimdir. "Her bireyi, evi, okulu, işyerini ve devlet dairesini internete taşımak" sloganı ile i) ucuz, güvenli ve kolay internet, ii) kitlelere bu teknoloji kültürünü vermek, iii) internet kullanımını yaygınlaştırmak ve sosyal dengeleri korumak ana hedefleri arasındadır. E-avrupa, bu değişimi bir olanak olarak gören ve Avrupa'yı bu değişime hazırlayan, değişimi hızlandırmayı amaçlayan bir girişimdir. 2000 yılında, Türkiye'de her şey, birden bire e'li oluverdi: e-Türkiye, e-devlet, e-iş, e-birey, ... Slogan düzeyinde sahibi pek çoktu ama ötesinde pek bir şey yoktu. Bilişim2000 ve İnettr2000'in temaları, "e-Türkiye" ve "e-Türkiye: Türkiye'yi İnternete Taşımak" idi. İnet-tr kapanış oturumunda temayı bir miktar tartışabildik ama başta siyasal kadrolar ve toplumun bilinçli bir çabasından bahsetmek mümkün değildi. 2000 yazında, TBMM Bilgi ve Bilgi Teknolojileri grubu öncülüğünde "Bakanlık" tartışmaları yapıldı. Ağırlıklı olarak Bilgi Grubunda görüşüldü. Bazı köşe yazıları 1-2 ay içinde Bakanlık kurulacağı havasını verdiler, sonra da unuttular. Girişimin lideri "gündeme getirmek istemiştik, getirdik, amacına ulaştı" anlamında konuştu. Bilişim 2000'de hararetli tartışmalar oldu, "Bakanlık Kurulması" kararı çıktı. Ama karar, siyasal kadroların gündemine bile giremedi. AB, topluluğa katılmak isteyen aday ülkelerin de e-Avrupa benzeri bir programla İnternet ve bilişim teknolojilerin ekonomiye etkin bir şekilde uyarlanmasını istedi, teşvik etti. Daha sonra Güney Kıbrıs, Malta ve Türkiye'nin de bu programa katılması gündeme geldi. E-Avrupa girişimi tüm AB'ye aday ülkeler için ortak bir programa dönüştü ve adı e-avrupa+ haline geldi. E-avrupa var olan 3 grup amaca, bir de 0. gruba amaçlar eklendi. Bu hazırlık grubunda, iletişimin ucuzlatılması ve Avrupa'nın Bilgi Toplumu altyapısı diyebileceğimiz konularındaki düzenlemelerin (müktesabın) ülkeler için uyarlanması var. E-Avrupa+ girişimi artık resmileşti. Türkiye'yi'de bu girişime dahil etme olanağı ortaya çıkınca tam bir curcuna yaşandı ve yaşanmakta. AB'ye sunulan "Ulusal Program"da bir e-Türkiye girişimi söz konusu değil. Son anda bazı eklemelerle "bilgi toplumu hizmetleri" için bazı taahhütlerde bulunuldu. E-Avrupa+ konusunda TÜBİTAK öne çıktı. TBMM BBT grubunda konunun sadece TÜBİTAK'a bırakılması eleştirildi.

Kamuda, bir çok farklı görüş ortaya çıktı.

Sonuçta, 25 Nisan'da yapılan bir toplantıdaki görüntü: kamu, özel sektör ve STK temsilcilerinin katılımıyla, bir kaç saat içinde e-Türkiye+ konusunda Avrupa Birliği'ne sunulmak üzere Türkiye'nin taahhütlerini belirleyen bir doküman üretildi. Konu, hükümette görüşüldükten sonra, Başbakan, bir AB toplantısında Türkiye adına bu belgede söz edilen taahhütlerde bulunacaktı. Kismetse bu toplantı haziran içinde yapılacak. Verilen taahhütlerin arasında, okulların, 2006 sonunda internete bağlanması da var. 8 yılda bakanlık merkez binasını bağlayabildiğimizi gözününe alınca bu 2006, mevcut koşullarda tam bir masal motifi. Sonuçta, Türkiye beklendiği gibi e-Avrupa+ girişimine katıldı.

15 Haziran'da Goteburg'da Başbakan'ın Türkiye adına taahhüte girdiği e-Avrupa+ girişiminde tüm tarihler 2003'e çekilmişti. Bu Türkiye'nin bir tercihi değil, tüm AB'ye katılmak isteyen ülkelere yüklenen bir zorunluluktur. E-Avrupa'dan farklı olarak bir 0. madde eklenmiştir. Bu ise a) iletişimin ücretlerinin erişilebilir olmasını hızlandırmak, b) Avrupa Birliği'nin bu konulardaki mevcut düzenlemelerini hızlıca uyarlamak.

e-Avrupa+ ile hala gündemimizdeki RTÜK yasasını bağdaştırmak mümkün değil. Bir yandan, İnternet ve temsil ettiği teknolojileri stratejik önemde görüp, adeta bir seferberlik ilanı kapsamında bir eylem planına imza atmak, öte yandan internetin i'sini anlamamış insanların refleksel bir tepkisi ile, hiç kimseyle konuşmak gereğini bile duymadan, internete ciddi darbe vuracak düzenlemelere gitme çabası. Bu trajikomik bir çelişki! Ben buna bir açıklama bulamıyorum! Tek makul açıklama, kimse e-avrupa+ girişimini bilmiyor ya da hiç önemsemiyor!

Telekom yönetim kurulu atanmasında oynanan komedi, kanımca, Türkiye'nin e-Avrupa+'a verdiği önemi gösteriyor. Türkiye, e-Avrupa+ taahhüdünün henüz farkında değil! Kanımca, Türkiye, internetin temsil ettiği teknolojilerin ne anlama geldiğini henüz algılayabilmiş değil. Daha da temelde, konu uzmanları kelime fetişizmi ötesinde konuyu enine boyuna tartışma noktasında değiller. Bilgi, bilim, teknoloji ve Ar-Ge'nin bir bütünün parçası olduğunu bile algılayabilmiş durumda değiliz.

Ülke olarak, ne bir vizyonumuz, ne ulusal boyutta örgütlenmemiz, ne katılımcı mekanizmalarımız var. Ne de "Ulusal" eylem planımız var? E-Avrupa şablonuna, bir öğleden sonra verilmiş cevaplarımız var.

Türkiye'nin en büyük partisi internette değil. MEB yerel ağını bu günlerde internete bağlıyoruz. Web'i olmayan bakanlıklarımız var. İçinde bilgi işlem kadrosu olmayan bakanlıklarımız var. Ama, AB'ye verilmiş/verilecek sözümüz var. İnternetin önünü açmaya yönelik, bilinçli, örgütlü bir çaba var diyemeyiz. Adacıklar ve dükalıklar var sadece. Mekanizmalar ve süreçler yok. Daha da kötüsü, genellikle bunlara inanmıyoruz.

Bilişim teknolojileri ve internet ülkemiz için hayati önemdedir. Bu teknolojileri kullanmak ve daha önemlisi üretmek zorundayız. Bu, dünya ile yarışmak ve AB ile bütünleşmek isteyen çağdaş Türkiye için bir tercih meselesi değildir. Bu bağlamda e-Avrupa+ doğru bir girişimdir. Ama, ülkenin yönetici kadroları bile henüz farkında değil. Finans, insan gücü, proje, koordinasyon konularında dağlar boyu engeller var.

Biz bu deveyi güdeceğiz, ama nasıl? Onu ben de çok merak ediyorum.